

Armoede en armoedebeleid

Welke rol voor het lokaal beleid?

Prof. dr. Wim Van Lancker

Centrum voor Sociologisch onderzoek – KU Leuven

Great Smokey Mountains

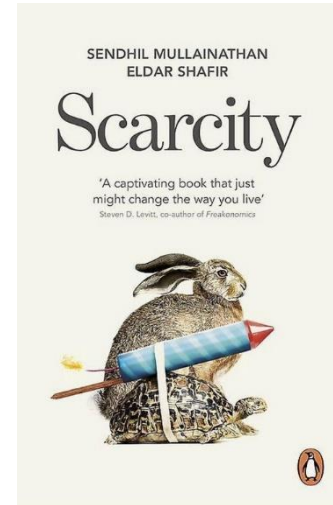
Great Smokey Mountains Study

- Geldgebrek maakt het moeilijker om een goede ouder te zijn
- Geldgebrek maakt het moeilijker om voldoende te investeren in het materiële welzijn van kinderen
- Geldgebrek maakt het moeilijker om vooruit te plannen

→ Leven in schaarste en beperkte mentale bandbreedte

→ Overlevingsmodus en kortetermijndenken

→ Meer stabiliteit in de inkomens of huisvestingssituatie heeft grote, positieve gevolgen op heel wat andere uitkomsten

The impact of a poverty reduction intervention on infant brain activity

Sonya V. Troller-Renfree, Molly A. Costanzo, Greg J. Duncan, Katherine Magnuson, Lisa ...
+ See all authors and affiliations

PNAS February 1, 2022 119 (5) e2115649119; <https://doi.org/10.1073/pnas.2115649119>

Contributed by Greg J. Duncan; received August 25, 2021; accepted December 29, 2021; reviewed by Martha Farah and Joan Luby

This article has been updated

Article

Figures & SI

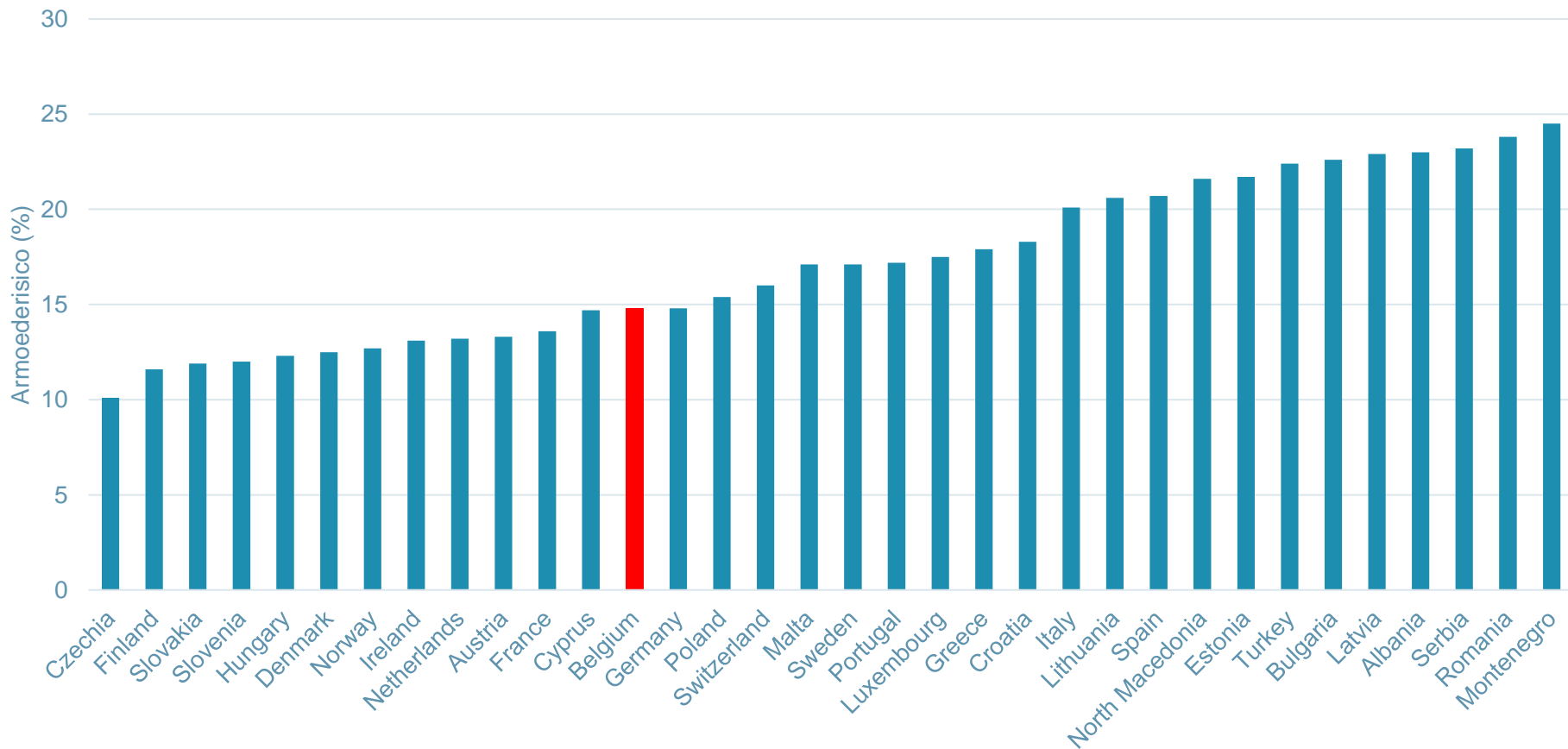
Info & Metrics

PDF

Significance

This study demonstrates the causal impact of a poverty reduction intervention on early childhood brain activity. Data from the Baby's First Years study, a randomized control trial, show that a predictable, monthly unconditional cash transfer given to low-income families may have a causal impact on infant brain activity. In the context of greater economic resources, children's experiences changed, and their brain activity adapted to those experiences. The resultant brain activity patterns have been shown to be associated with the development of subsequent cognitive skills.

Armoede in Europa

De armoede is stabiel...?

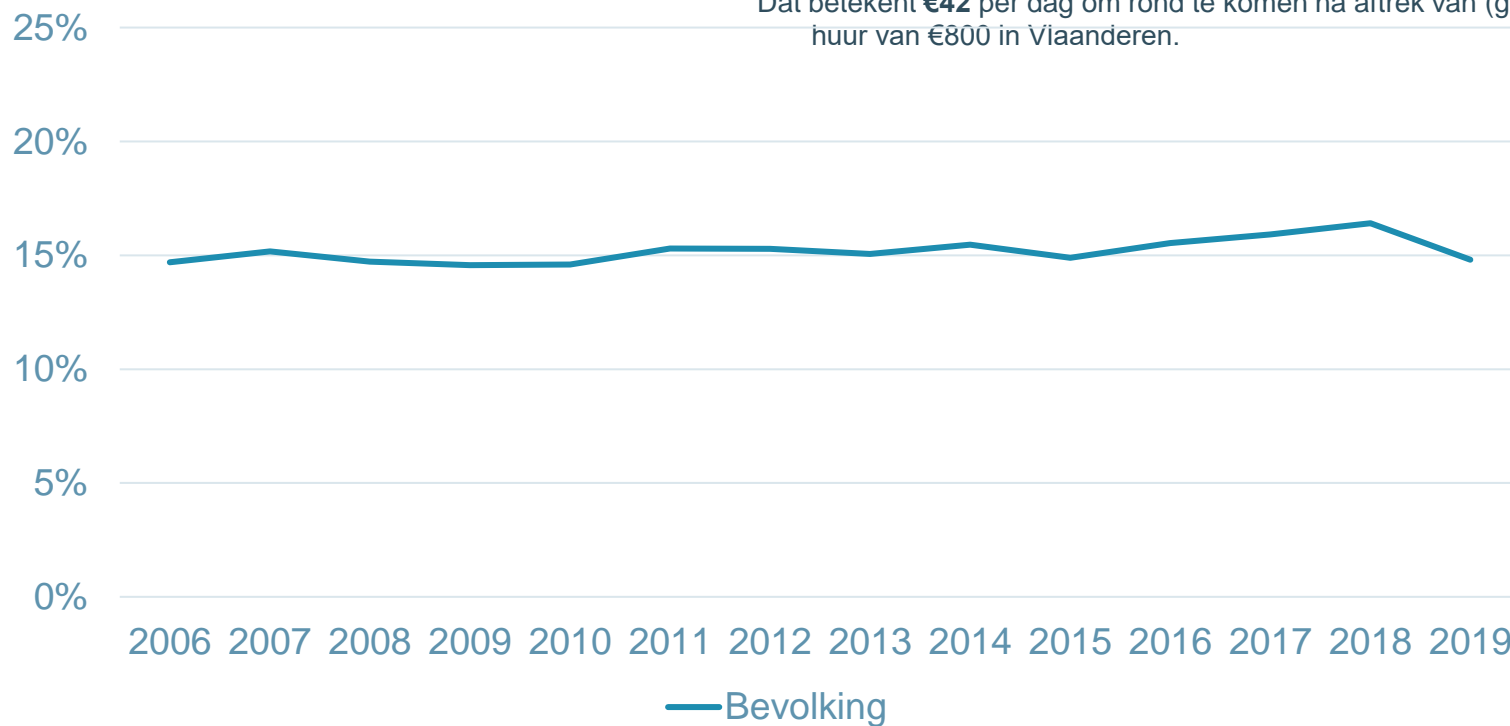
Armoedegrens in België vandaag:

€1.287 / maand voor een alleenstaande

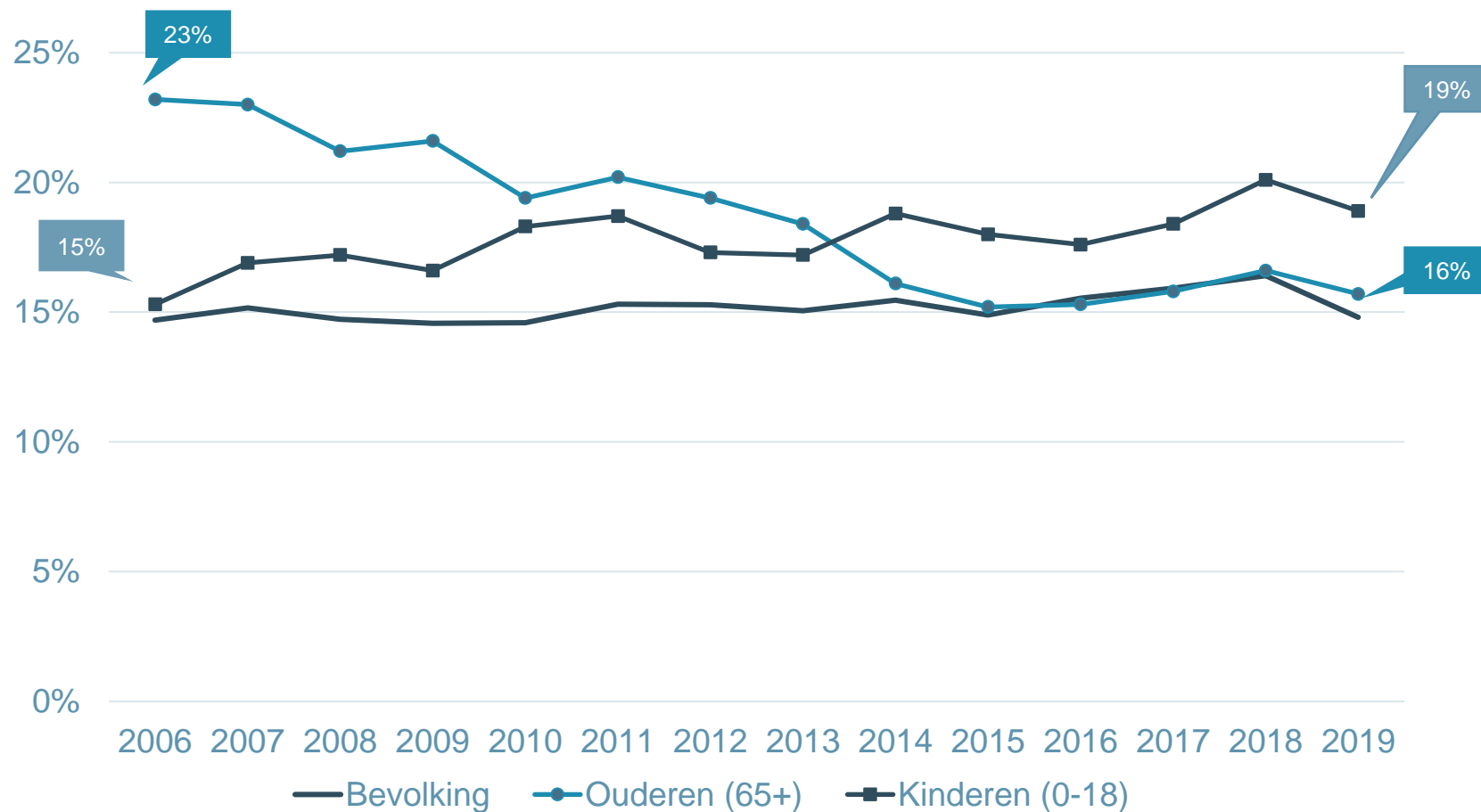
€2.059 / maand voor een alleenstaande moeder met twee kinderen

€2.703 / maand voor koppel met twee kinderen

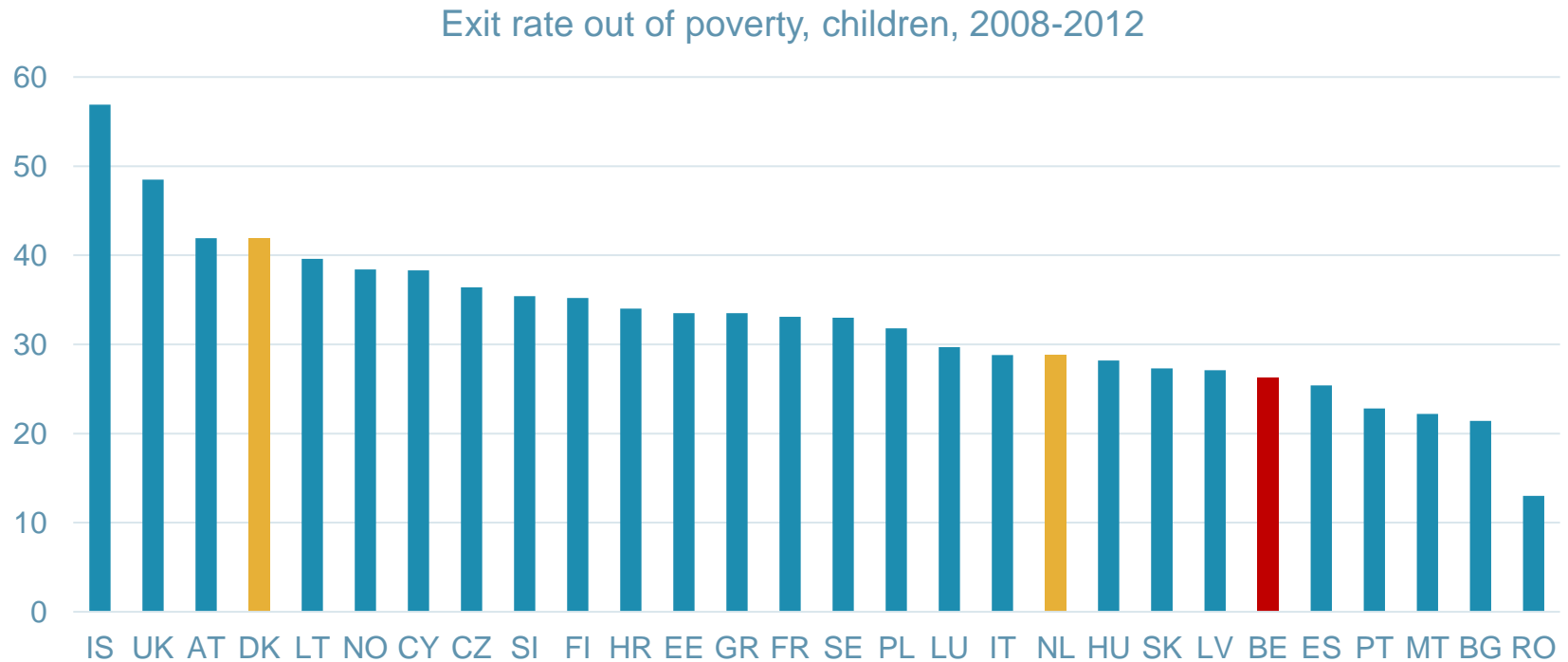
Dat betekent **€42** per dag om rond te komen na aftrek van (gemiddelde) huur van €800 in Vlaanderen.

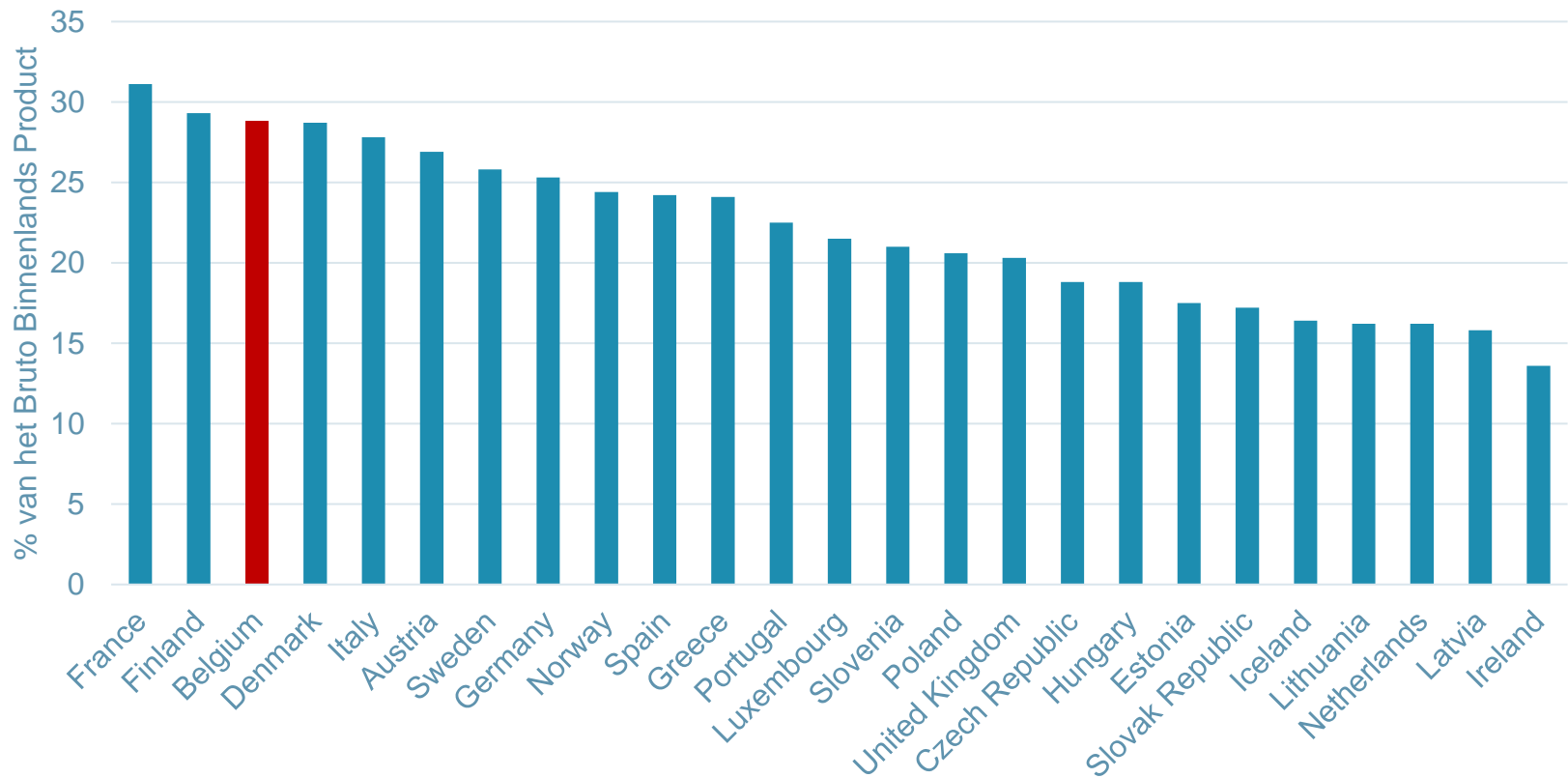
Stabiliteit verhuult beweging

Hoe snel raak je uit de armoede?

Sociale uitgaven

Armoede-evoluties *pre-Corona* in België

- 4% → 5% van de werkende Belgen
- 23% → 16% van de 65-plussers
- 14,7% → 16,4% van de Belgen
- 15% → 20% van de kinderen
- 22% → 31% van de laaggeschoolden
- 26% → 37% van de huurders
- 32% → 40% van de alleenstaande ouders
- 28% → 50% van de werklozen
- 36% → 43% van de niet-EU migranten

*België, 2006-2018

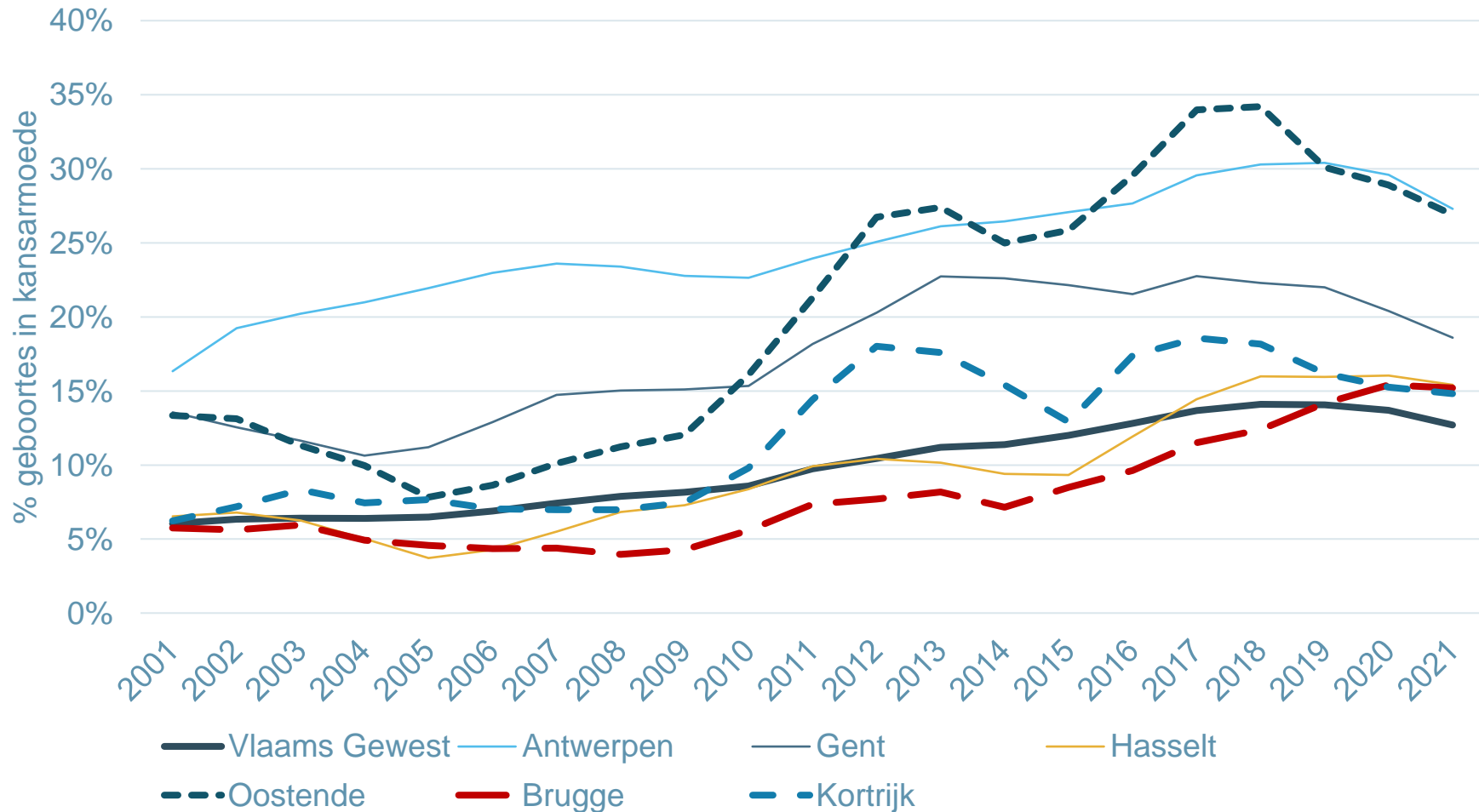
En toen kwam corona

- Snelle reactie van de overheden, sociale zekerheid als stabilisator van de inkomens
- Corona heeft de ongelijkheid en de armoede níet significant doen toenemen
- Maar er was een duidelijke toename van hulpvragen bij OCMW (voedselhulp, financiële ondersteuning, materiële hulp)
- ...vaak van mensen die voorheen nooit die stap hebben gezet
- Covid-19 maakt armoede erg zichtbaar in scholen
 - 12% van de Belgische 0-15 jarigen heeft geen geschikte plek in huis om huiswerk te maken of te studeren

De energiecrisis doet er een flinke schep bovenop

- Geen specifieke cijfers voorhanden, maar...
- Sterke toename bij OCMW's van hulpvragen energie en schulden
- Gebruikers van voedselbanken blijven stijgen
- Evenveel kinderen in de lage middenklasse in financiële kwetsbaarheid als in armoede
 - Bij 9 op de 10 met werkende ouders

En hoe zit dat in Brugge?

Hoe saai ook, goede cijfers en
indicatoren zijn van cruciaal
belang voor het armoedebeleid!

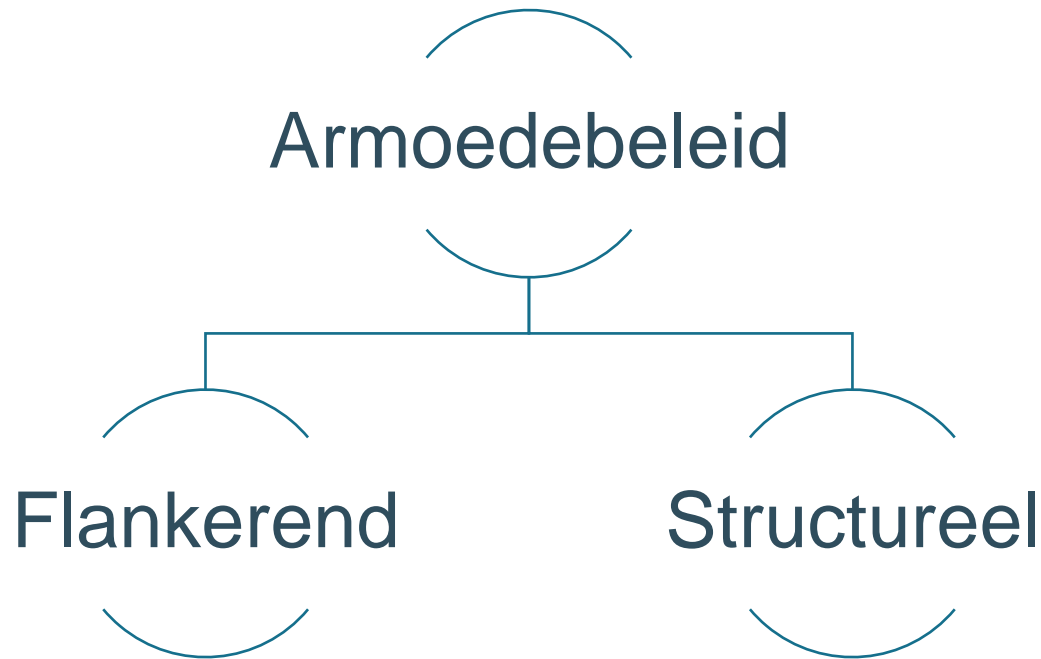
Recent voorbeeld

Chips, een halve hamburger of helemaal niets. "Ik schrik echt van hoe sommige brooddozen eruitzien." © Lieve Blancquaert

Naar schatting kwart kinderen zit met honger op school: "Ze komen toe met wat chips in hun brooddoos. Of zelfs met helemaal niks"

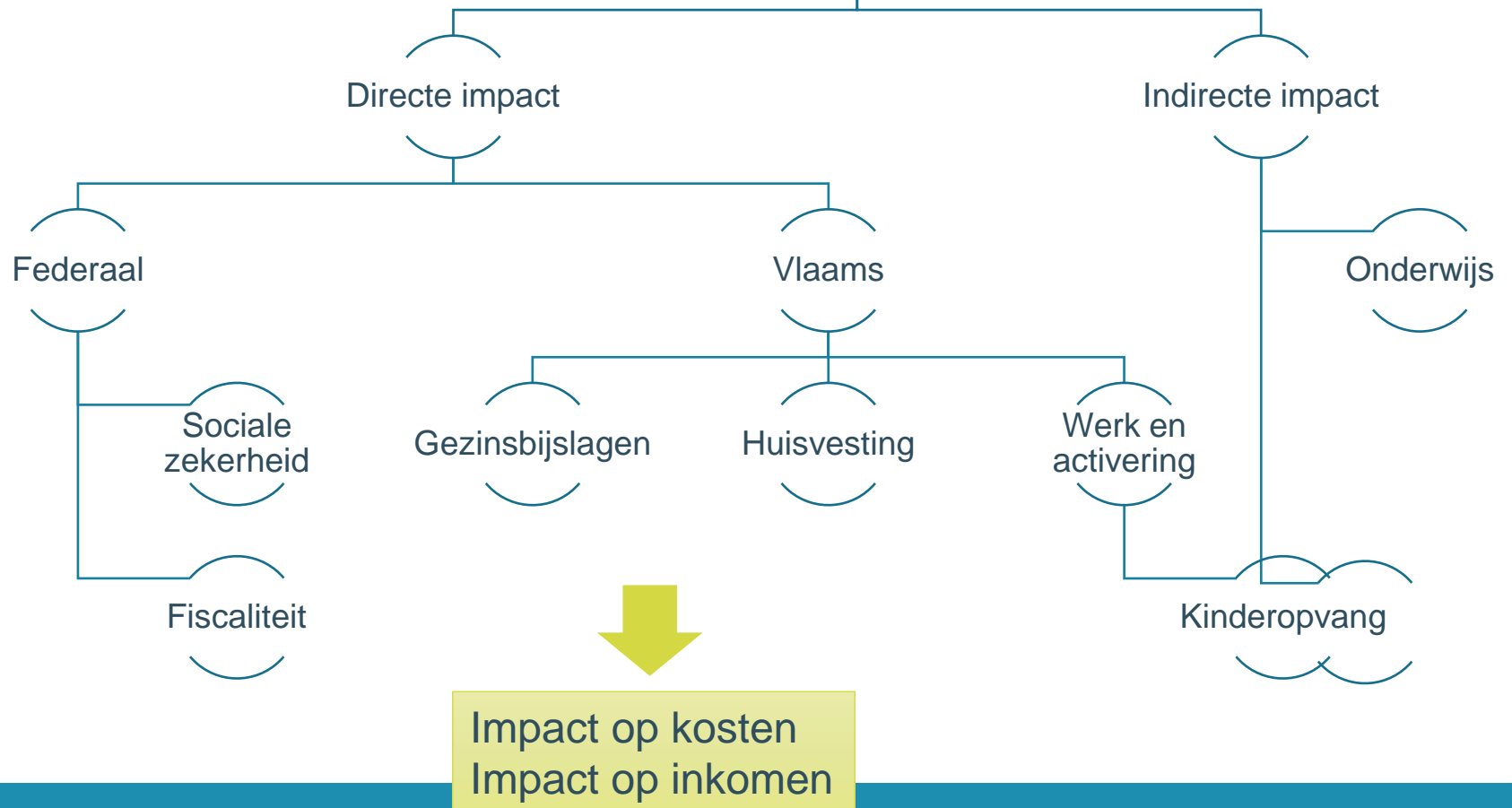
Armoedebeleid is een tweesporenbeleid

- **Gevolgen** van het leven in armoede
- Directe noden aanpakken op korte termijn
- Lokaal en wijkgericht werken

- **Verminderen** van de armoede
- Verhogen van de inkomens
- Korte en lange termijn
- Beleidsinstrumenten op centrale bestuursniveaus

Structureel armoedebeleid in België Vlaanderen

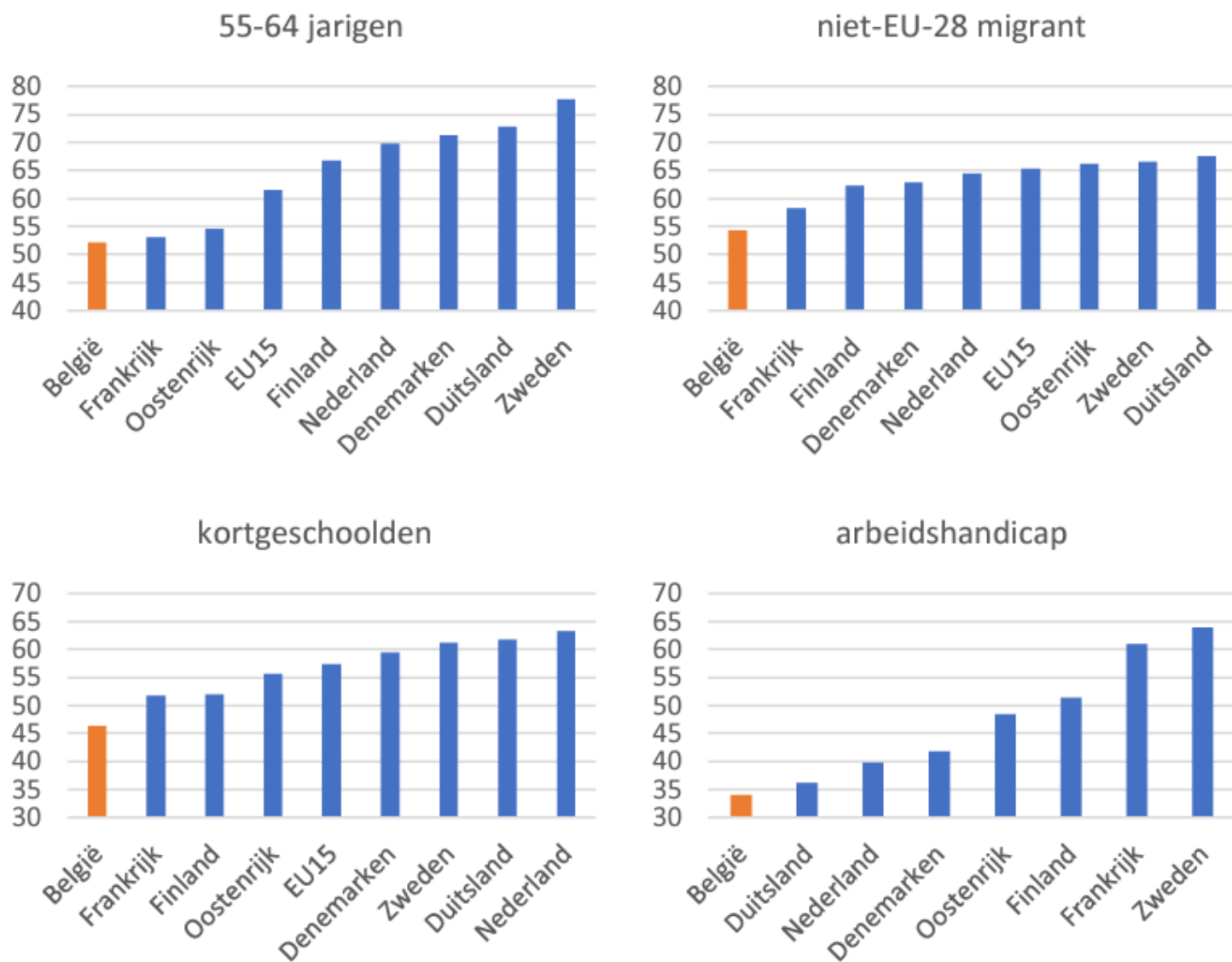

Armoedebeleid zal structureel zijn, of zal niet zijn

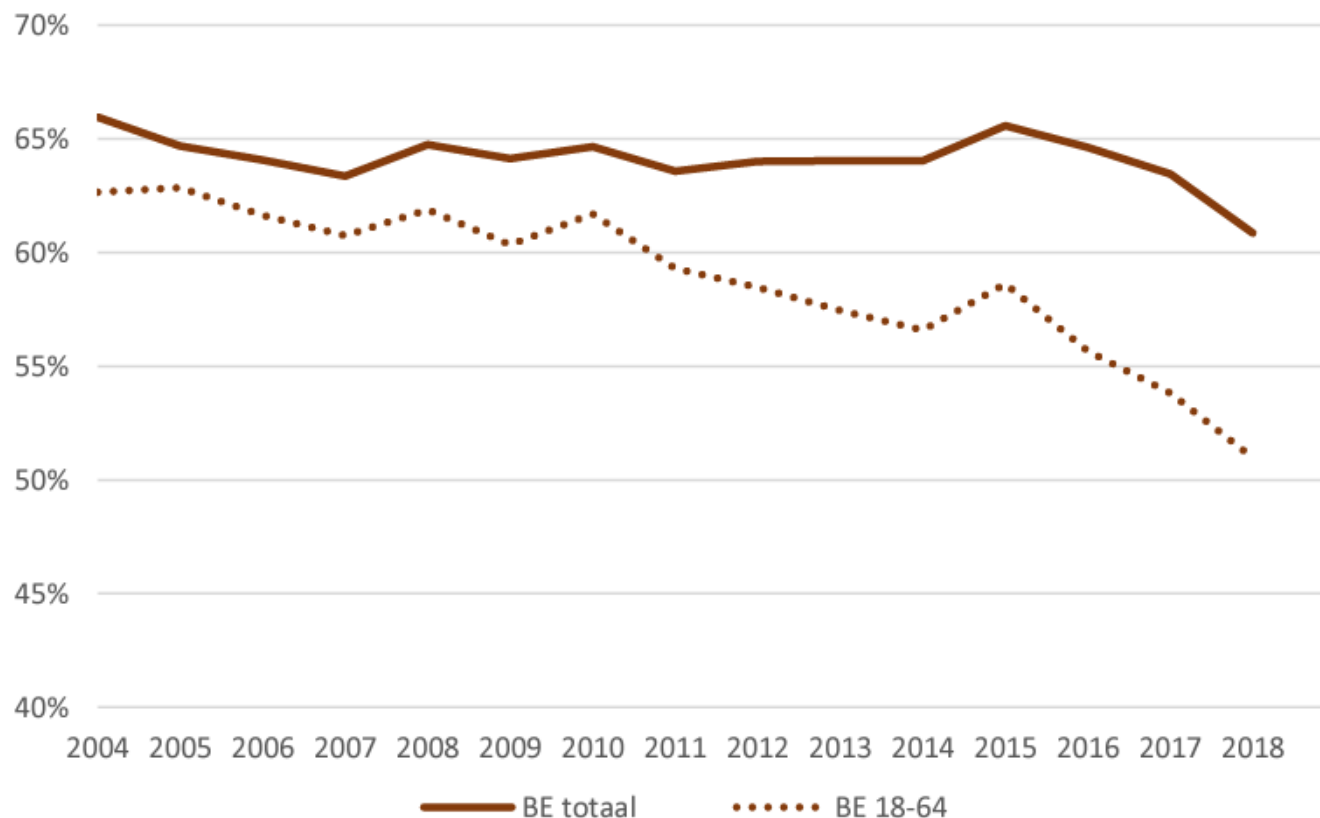
- Om armoede te verminderen is een structureel armoedebeleid noodzakelijk (zowel op korte als op lange termijn)
- Flankerend beleid is eveneens noodzakelijk, maar dient om de 'gaten op te vullen' of om de gevolgen van armoede te verzachten

Maar...

Figuur 11. Vergelijking werkzaamheidsgraden België en referentielanden, naar sociaal-demografische groepen (20-64 jarigen), 2019.

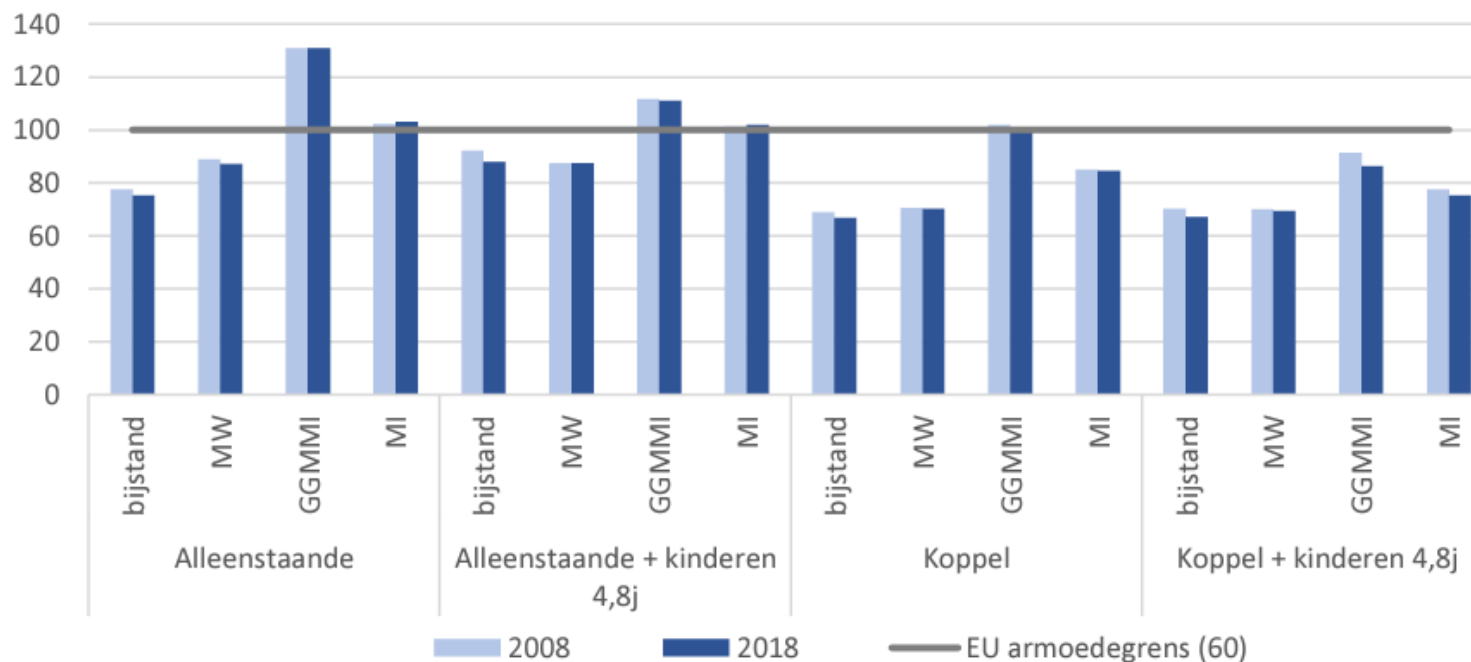

Figuur 14. Effectiviteit van de sociale bescherming, procentuele daling van het armoederisico door sociale transfers, België 2004-2018.

Bron: EUROSTAT: EU-SILC

Figuur 20. Evolutie van de adequaatheid van minimuminkomens als % van de Europese armoedegrens, 2008 en 2018.

Noot: MW = minimum werkloosheidsuitkering), GGMMI = minimumloon, MI = minimum invaliditeitsuitkering

Bron: berekeningen op basis van EUROMOD – HHOT, met dank aan Sarah Marchal

En dus!

In de praktijk, op het lokaal niveau, als sociaal werker, of in het onderwijs word je geconfronteerd met een armoedeprobleem dat samenhangt met het structurele beleid

Het lokaal niveau zal de
armoede níét doen dalen

Het lokaal niveau zal de
armoede níét doen dalen

**Maar dat hoeft ons niet wanhoop te
drijven**

Lokale niveau zal de armoede niet doen dalen

- Schaalnadeel
 - Hoe het gezinsinkomen van een grote groep mensen te verhogen?
- Weinig instrumenten van structureel beleid voorhanden
 - Quid inkomensbescherming?
- Weinig mogelijkheden om het beleid te evalueren
 - Armoedemeting op Vlaams of federaal niveau
 - Lokale indicatoren zijn moeilijk te interpreteren
 - Wat is de impact van het beleid ?
- Tegelijkertijd neemt de druk toe

Wat te doen op het lokale niveau?

Lokaal beleid maakt toch het verschil

- Flankerend werken is een fundamentele pijler van het armoedebeleid
- Lokaal niveau is bij uitstek goed geplaatst om dat flankerend beleid vorm te geven
 - Dicht bij de mensen
 - Detecteren van problemen
 - Snel ingrijpen
 - Preventief werken (!)
- Hoe langer het armoedeprobleem duurt, hoe moeilijker om mensen te helpen
- Van afwachtend naar proactief beleid
 - Outreachend werken
 - Signalen capteren
 - Cruciale rol voor het OCMW → anders gaan werken!

Lokaal beleid maakt toch het verschil

- Goed flankerend beleid maakt structureel beleid effectiever
 - Het voorbeeld van de lege brooddoos
- Ingebed in een goede diagnose van het probleem
 - Het voorbeeld van de schaarste
- Met een duidelijk plan
 - Hefboomfunctie
- En gebaseerd op sociale rechten
 - Het voorbeeld van de rechtentoekenning
- ...is structureel werken mogelijk!
 - Huisvesting, kinderopvang, onderwijs, tewerkstelling

Concreet

- **Kinderopvang:** lokale besturen kunnen geografische spreiding monitoren, investeren in de toegankelijkheid van deze diensten en een lokaal loket kinderopvang opzetten om vraag en aanbod te matchen
- **Onderwijs:** lokaal niveau kan samenwerking tussen scholen en welzijnsdiensten faciliteren, tussenkomen in schoolkosten en maaltijden op school
- **Inkomen:** allerlei premies en tussenkomsten, aanvullende steun door het OCMW of huursubsidies kunnen het verschil maken
- **Huisvesting:** crisishuisvesting voorzien, lokaal woonbeleid en een lokaal toewijzingsbeleid sociaal wonen formuleren, strijd tegen leegstand, voorbij het bindend sociaal objectief gaan

Digitalisering biedt kansen

- Afstandsonderwijs was dramatisch voor onderwijskansen
- Tegelijkertijd: heel veel creatieve oplossingen om toch naar de mensen toe te gaan, om het contact niet te verliezen
- Nabijheid en outreachend werken zijn cruciaal
- ...maar dat kan ook digitaal

- Digitaal contact biedt ook kansen *om sociaal werkers te laten doen waar ze goed in zijn*

Digitalisering biedt kansen

“Er zijn er veel die sturen ik heb een brief gekregen en je kan dan direct zeggen over wat het gaat of eens langsgaan. Of als het te lang duurt voor je kan gaan, stuur hem door via Whatsapp en ik bekijk hem al”. (Focusgroep, outreaching case manager)

*“Bijvoorbeeld een simpel bewijsje voor een aanvraag studietoelage van een dochter. Ze had een attest nodig van invaliditeit van haar mama. Ik heb gebeld naar de mutualiteit, zij mailen u dat door en gij stuurt dat direct door via Whatsapp naar de dochter en zo is zij mee. Dat is echt zot.”
(Focusgroep, outreaching case manager)*

Maar: er zijn limieten aan wat kan

- Handelen van lokale dienstverleners en maatschappelijk werkers wordt in grote mate bepaald door de grenzen die worden opgelegd door het structurele beleid
- E.g. Als de inkomensbescherming niet afdoende is, dan is het heel moeilijk om blijvend resultaat te boeken (schaarste)
- E.g. Als effectieve interventies stuk lopen op een wachtlijst, dan heb je niets opgelost
- E.g. Als de energieprijzen stijgen met schulden tot gevolg, is budgetbeheer dan het juiste antwoord?

*Wees realistisch in wat je kan bereiken,
maar ambitieus in hoe je dat wil doen*